

Kültür

Enbiya YILDIRIM*

HOŞGÖRÜ

Dünyadaki her şeyin tekdüze olduğunu, her gün akşama kadar aynı şeyi yaptığımızı, aynı yemekleri yediğimizi, velhasıl her gün bir önceki günün kopyası olan bir hayat sürdürdüğümüzü düşünelim. Böylesi bir yeknesaklık yaşamı bizler için çekilmez hale getirirdi. Biteviye, kurulu saat gibi, çeşnisi olmadan aynı şeyleri tekrar etmenin sonunda, dünya yaşanacak bir yer olmaktan çıkar, bunalımlar yurdu olurdu. Allah bu hayata bir anlam kazandırmak için çeşit çeşit bitkiler, hayvanlar ve değişik yapılarda cansızlar ile dünyayı biz insanların hizmetine sundu. Bu çeşitlilik sayesinde hayattan neşe alabiliyoruz.

Hayatı anlamlandıran hususlardan birisi de, farklı ırkların, farklı lisanların hatta farklı şivelerin meydana getirdiği mozaik cümbüşüdür. İnsanların dış görünüşte oluşturduğu bu renkli mozaik onların zihinlerinde de kendini gösterir. Her insan bir takım etkilenmeler sonucunda hayata kendine özgü bir bakış açısıyla bakar ve her şeyi kendine özel bir perspektiften değerlendirir. Dünya

üzerinde ne kadar insan varsa o kadar farklı bakış açısı olabileceğini, söylersek her halde yanlış olmayız. Bu farklılıkları dünyaya güzellik katan bir çeşitlilik olarak değerlendirirsek,

bazı sıfatlarla yaftalayıp gruplandırmak son derece sakıncalıdır. Çünkü herkes için kendi doğrusu hakikatin ta kendisidir. Bu nedenle, gerek siyasal ve gerekse fikrî alan-

“Biteviye, kurulu saat gibi, çeşnisi olmadan aynı şeyleri tekrar etmenin sonunda, dünya yaşanacak bir yer olmaktan çıkar, bunalımlar yurdu olurdu. Allah bu hayata bir anlam kazandırmak için çeşit çeşit bitkiler, hayvanlar ile dünyayı biz insanların hizmetine sundu. Bu çeşitlilik sayesinde hayattan neşe alabiliyoruz.”

bunun bizler için esasında bir nimet olduğunu, hayatı süslen-dirdiğini kavrayabiliriz.

Farklılık ayrı bir güzellik olmakla birlikte, esasında tahammül etmeyi de peşinden getirmektedir. Çünkü nihâyetinde herkesin kendisine göre doğruları vardır ve bunların gerçekleşmesini, başkalarınca kabul edilip benimsenmesini arzular. Ancak bu çoğu zaman mümkün olmayabilir. Böylesi durumlarda hoşgörü sınırları içinde kalınmalıdır. Karşımızdakileri bizim gibi düşünmedikleri için bir takım kalıplar içine sok-

da farklı görüşleri benimsemiş olan insanların kendi doğruları peşinde inanarak gittiklerini, bunları gönülden benimzediklerini baştan kabullenmek zorundayız. Bunun anlamı ise, herkesin bizler gibi düşünmeye, bizler gibi yaşamaya mecbur olmadığıdır. Mühim olan bu ülkenin üst değerlerinde hepimizin birleşebilmesidir, hepimizin idealinin aynı olabilmesidir. Bu da güzel yurdumuzun daha müreffeh bir hale gelmesi, eğitim, sağlık ve ekonomi seviyesinin daha üst seviyelere çıkması, dünyada hak ettiği yerde bulunmasıdır.

Amaç bu olduktan sonra, bunu gerçekleştirmek için farklı yollardan aynı ideale koşmak hem ülkeye bir çeşitlilik kazandıracak, hem de bireyler arasında memleketi daha ileriye götürme yönünde bir yarış başlatacağı için, sonuçta kazanan yurdumuz olacaktır. Bu bir tarafa bırakılıp, insanlar siyasi ve fikrî eğilimleri nedeniyle, farklı partilere oy verdikleri için belli çerçeveler içine oturtulacak olursa, karşı taraftaki de nihâyetinde aynı şeyi yapacaktır. Bu ise, insanların guruplaşmasına ve ülke huzurunun bozulmasına sebep olacaktır. Bundan dolayı hoşgörü, ülkemizin dirliği için –hele de şu dönemde– en ihtiyaç duyduğumuz şeylerin başında gelmektedir.

nın birbirleriyle kaynaşmaları, istifade etmeleri için bu farklılığı yaratmıştır. İnsanlar bu farklılık nedeniyle tanışmaya, birbirlerinden yararlanmaya ve öğrenmeye çabaladıklarında medeniyetlerde ilerlemeler olmuştur.

Hoşgörüye en çok muhtaç olduğumuz alanlardan biri de dindir; farklı dinlere, farklı mezheplere mensup insanları kabullenebilmektir. Bizlere göre farklı kabulleri olan insanları ikna etmek veya bize göre doğru olan yöne çekmeye çalışmak ve bu hususta müzâkerelerde bulunmak elbette mâkuldür, ancak bunun kamplaşmalara sebebiyet vermesine, insanların birbirlerini dışlamasına ve yaftalamasına

nin, birbirlerimizi dışlamanın körükleyicisi durumuna götürmenin bedelini yine hep beraber bizler, yani hepimiz öderiz. Ülkemiz üzerinde çeşitli emelleri olan ülkeler de bunları dışarıdan büyük bir keyifle seyredeler ve ayrılıkları körüklemek için ellerinden geleni yaparlar. Bu yöndeki çabaları zaten sürmektedir de. Bir kardeş nasıl diğer kardeşine olabildiğince tahammül edebiliyorsa aynı toprakları paylaşan ve bu ülke sevdalı olan bizlerin de birbirimize katlanmak, tahammül etmek ve anlamaya çalışmaktan başka çıkar yolumuz yoktur. Çünkü bu ülkede başka bir yurdumuz yoktur. Allah'ın bizlere hiç şüphesiz ki büyük bir lütfu olan bu topraklar zaten bazı güçlerin iştahını kabartmaktadır. Onları memnun etmektense farklı yaklaşımları olgunlukla karşılayarak, muhtemel kusur ve hataları içimize gömerek, unutarak, birbirimizle kucaklaşmanın, kardeş olmanın yollarını aramalıyız; bu uğurda çaba sarf etmeliyiz; başkası için yapılmasını hoş görebileceğimiz bin muamelenin kendimiz için yapılmasına kabul edebilir miyiz diye düşünmeliyiz.

Allah Teâlâ, aynı kitaba inanan biz Müslümanların kendi aramızda hoşgörülü olmamızı istemesinin ötesinde, ehl-i kitaptan olan diğer din mensuplarına bile hoşgörülü olmamızı emretmektedir. Âyette şöyle buyrulmaktadır: *“De ki: Ey ehl-i kitap! Gelin, sizin için de bizim için de doğru olan şu söz-*

“Hoşgörü sadece farklı tercihlere saygı duymakla sınırlı değildir. İnsanın kendine hâkim olması da hoşgörüdür. Karşımızdakinin bir hatasını affetmek, özrünü kabul etmek de bir hoşgörüdür.”

Allah Teâlâ insanların farklılığına bir âyet-i kerîmede şöyle değinmektedir: *“Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi, birbirinizi tanışmanız, yardımlaşmanız için milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah nezdinde en şerefli olanınızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilir. O her şeyden haberdardır.”*²¹ Bu âyete baktığımızda, Allah Teâlâ'nın yeryüzündeki farklılıkları özellikle oluşturduğu görülmektedir. Allah, kulları-

neden olması hoş bir şey değildir. Çünkü eğer elimizde öyle olmadığına dair bir kanıt yoksa farklı yorumları herkes bu ülkenin bir parçasında yaşama geçirmekte ve bunu yaparken de ülkeye iyilikten başka bir niyet taşımamaktadır diye düşünmemiz gerekir. Bu nedenle, uzlaşma adına inançlarımızdan ödün vermeden, ortak müştereklerde buluşabilmeliyiz.

Farklı kabulleri çatışmanın, nefret sebebi haline getirme-

de “Allah’tan başkasına tapmamak; O’na hiç bir şeyi eş tanımamak; Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi rab edinmemek” üzerinde birleşelim. Eğer yine yüz çevirirlerse onlara deyin ki: “Siz de şahit olun ki bizler Müslümanlarız.”² Dikkat edilirse, âyet-i kerîmede Allah Teâlâ Müslümanları ehl-i kitaptan olanlarla bazı temel inanışlar üzerinde anlaşmaya davet etmektedir. Karşı tarafın bunu kabul etmemesi durumunda mü’minlerden, nasıl inandıklarını ve kabullerinin ne olduğunu söylemekle yetinmelerini, daha ileri gitmemelerini istemektedir. Bir başka âyette de dine girmek hususunda insanların zorlanmayacağı belirtilmektedir.³ Bu, esasında karşı taraftakilere tahammül edilmesi gerektiğinin bir başka şekilde ifade edilmesidir. Nitekim Hz. Peygamber de Medine’de yaşayan bütün farklı inamış mensuplarıyla Medine Anayasası diye meşhur olan anlaşmayı yapmış, herkese eşit hak ve özgürlük tanıyarak farklı inanıştaki insanlara nasıl davranılması ve onlarla nasıl geçinilmesi gerektiğinin en güzel örneğini sergilemiştir.

Hoşgörü sadece farklı tercihlere saygı duymakla sınırlı değildir. İnsanın kendine hâkim olması da hoşgördür. Karşımızdakinin bir hatâsını affetmek, özrünü kabul etmek de bir hoşgördür. Herhangi bir sırada beklerken sıramızı acelesi olan veya yaşlı olan bir insana vermek de bir hoşgördür. Kezâ komşuya ezi-

yet etmemek, insanları rahatsız etmemek de bir hoşgördür. Velhasıl hoşgörü güzel geçinebilmektir. İnsanların bizi iyi bir kimse olarak bilmesidir, bizleri tanıdıklarına memnun olmalarıdır, bizleri hatırladıklarında zihinlerinde hoş şeylerin

rın bulunduğu yerlerde her zaman bir kargaşa, huzursuzluk, güvensizlik vardır ve insanlar birbirinin kuyusunu kazmak için fırsat gözlerler. Bu kişiler, kendi etraflarında olanları diğer kimselere karşı da kinlendirirler. Sadece kendi ikballeri

uçuşmasıdır. Hz. Peygamberin buyurduğu gibi: “Müslüman başkalarıyla hoş geçinen ve kendisi ile hoş geçinilen kimsedir. Geçimsiz kimsede hayır yoktur.”⁴

Tahammülü olmayanın merhameti de olmaz. Onun bulunduğu yerde insanlar arası iyi ilişkilerden, sevgiden, anlaşmadan ve aynı ortak ideal peşinde koşmaktan bahsetmek asla mümkün olmaz. Böyle insanla-

peşinde koşan ve ülkeye sevdalı olmayan bu tiplere dikkat etmek durumundayız.

Allah’tan dileğimiz, bizleri birbirimize karşı hoşgörülü ve affedici yapması, farklılığın esasında bir çeşitlilik ve güzellik olduğunu hepimize öğretmesidir.

Dipnot

*. Prof. Dr.

1	49/Hucurât, 13.	3	2/Bakara, 256.
2	3/Âl-i İmrân, 64.	4	Musned, 2/400.